

Cod.Act, intervju

Razmerje med človekom in strojem je v sodobnem času in okolju neizogibno in nujno, zato pogosto učinkuje kot vzrok in posledica kreativnih stanj. Široke ustvarjalne možnosti so k udejanjenju ideje spodbudile tudi Andréja in Michela Décosterda. Švicarja sta se na nenavadne, a svojevrstni način lotila vokalnega nastopanja v živo tako, da z mehanskim gibanjem izvajalcev v prostoru izživata tako zmožnosti predstavitev kot spremenjeni proces petja. Glasba se v prostoru giblje med abstraktnimi, liričnimi, narativnimi in ponavljajočimi se odlomki, človeška telesa, priprta na hidravlične podlage, pa medtem sledijo diktatom gravitacije in se ji poskušajo upreti.

Projekt Pendulum Choir sta avtorja lani predstavila na otvoritvi Kulturnega središča evropskih vesoljskih tehnologij v Vitanzju, na Festivalu Ars Electronica v Linzu pa je izmed 672 prijavljenih projektov prejel nagrado zlata nike v kategoriji interaktivna umetnost.

Kaj vas je navdihnilo, da ste pričeli razmišljati o razvoju ansambla Pendulum Choir in kaj je bilo bistvo oz. vodilo projekta?
Naj se vam najprej predstaviva. Delujeva z umetniškimi imenoma Cod.Act. Jaz sem glasbenik, skladatelj in zvočni kipar ter delujem v sodelovanju s svojim bratom Michelom, ki je arhitekt in kipar. Skupaj ustvarjava že 15 let in osnova najinega dela je raziskovanje razmerja med zvokom in gibanjem. Z razvijanjem in graditvijo posebnih naprav poskušava to razmerje izpopolniti in izboljšati. Dosele sva pri svojem delu vselej uporabljala senzorje za zaznavanje gibov in nadzor nad glasbenim procesom. Pri projektu Pendulum Choir pa je bila najina zamisel najti najboljše neposredno in fizično razmerje med gibanjem in zvokom. Najin cilj je bil postaviti profesionalne pevce v nenavadne, zahtevne položaje s fizičnimi ovirami in iznajti povsem nov način vokalne zvočnosti. To je bila prvotna ideja projekta in telesa pevcev so tako nadomestila senzorje.

Kako dosežete sinhronizacijo glasov a capella in gibanja pevcev, če zbor nima zborovodje?

Res je, nimamo zborovodje. Vsi stavki so vnaprej napisani, zato ni nobene improvizacije. To je zelo pomembno predvsem zaradi varnostnih razlogov, saj je naprava zelo močna. Izjemno pozornost sva namenila tudi pisanju scenarijev za različna gibanja glede na glasbo. Za različne posamezne dele sva preizkusila razmerje med novimi glasbenimi parametri, kot sta višina tona in dinamika, ter mehničnimi parametri, kot so hitrost, pospešek, položaj telesa. Iz te stvaritve sva na povsem empiričen način napisala posamezne stavke partiture. V performansu začneva z določenim stavkom, potem pa se zvrstijo štiri fraze, ki trajajo približno od osem sekund do

Festival Linz 2013

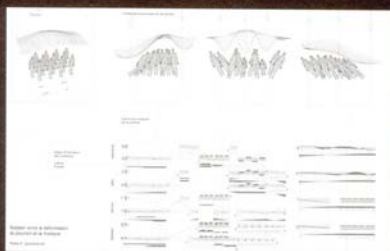
Pendulum Choir – petje v dogovoru človeka in stroja

ene minute, omenjene sekvence pa začneva gledati na kadence posameznih pevcev.

Ali lahko pojasnite osrednjo temo projekta?
Glavna tema najinega ustvarjanja je dihanje. Projekt je sestavljen iz devetih delov in vsak izmed njih z napisano partituro izraža določeno zamisel o dihu.

Svoj performans enačite z delovanjem pljuč, saj gre za nekakšno interpretacijo človeškega dihanja, kot ste omenili. Ali lahko opišete, kaj se dogaja med nastopom, kako pljuča 'prepevajo' v samem aktu dihanja? Projekt namreč temelji na treh ritualih, kajne?

Res je. Najini prvi koraki glasbene kompozicije so bili raziskovanje izvora dihanja in diha, njegovi različni pomeni ter reference v znanosti in kulturi. Omenjene raziskave sva kasneje uporabila za osnovo dramaturške in prostorske konstrukcije dela. Preizkusila sva številne različice pomenov in za vsak del izbrala drugačno temo. Odločila sva se za tri rituale, ki vsak na enkratni način zrcalijo simbolično idejo o dihu. Na primer, poslednji dih – latinsko *exsufflare* – je eden izmed izbranih ritualov. Latinski teksti so izpod peres starodavnega latinskega pesnika Vergila, Ovida in Horaca. Besedila o smrti in potovanju v peklo odmevajo v latinščini in imajo različne pomeni.

Vajin projekt temelji na dveh vrstah glasbene kompozicije, na rectu tonu in polifončni sekvenci. Ali lahko poveste kaj več o tem?

Da, pomembno je bilo najti dobro razmerje med pevci in napravo ter ustvariti kar najbolj organsko homogeno vokalno maso. Zato sva povečala glasove a capella prek zvočnega sintetizatorja, ki ujame in analizira glas vsakega posameznega pevca tako, da sledi njegovi frekvenci in amplitudi. Omenjena naprava nama je omogočila postopoma dehumanizirati glasove pevcev, tako da se njihovi toni približajo zvoku naprave. Na ta način ustvarjava nekakšno posebno razmerje med človekom in napravo. Po drugi strani pa se sintetizirani zvočni material, ki ga generira naprava, razvija v neposrednem razmerju z zborovsko partituro.

Michel, vi ste bili odgovorni za izdelavo same naprave. Ali lahko razložite delovanje svoje naprave? Kako se zliva s človeškimi telesi?
Mehanska struktura sestoji iz devetih podlag artikulacije, vsaka izmed njih je opremljena po dveh hidravličnih cilindroma oz. dvigalkama, poleg tega ima naprava velikansko

hidravlično črpalko. Na ta način lahko določava položaj in hitrost posameznih pevcev. Pevci so pripeti s kovinskimi pasovi, ki so zelo udobni. Celotna konstrukcija je izredno kakovostna. Povsem brez težav ni šlo. Nedvomno je bil največji izziv zagotavljanje varnosti. Prav za to sva poskušala najti najboljše rešitve, da ne bi bilo težav z usmerjanjem gibanja. Zelo veliko nevarnost so predstavljali tudi morebitni trki izvajalcev.

Ali vam je uspelo zagotoviti največjo varnost?
Seveda.

Koliko prototipov je bilo treba zgraditi, preden ste ustvarili končno napravo, ki jo uporabljate za performans – instalacijo?
Morda eno ali dve. Kar zadeva mehaniko, je bila graditev izjemno enostavna, vendar je najtežji del predstavljala informatika, tako da sva sodelovala s profesionalnim inženirjem, ki je ustvaril program za nadzor nad vsemi platformami hkrati. To je bilo najtežje in eno največjih opravil tega projekta.

Ali ste s pevci zaznali morebitne težave pri izvedbi kompozicije sami in kako ste jih premagali?

Največja težava je bila ustvariti fluidno gibanje, ki ga je sicer izjemno težko doseči. Hidravlika je zelo dobra rešitev, saj je zelo tiha in ne slišimo šuma naprave, poleg tega je zelo močna v hitrosti. Vendar je to tehnologijo izjemno težko nadzirati, saj ni podobna električnemu motorju. Mislim, da v osnovi ne gre za visoko tehnologijo. To je solidna kovinska struktura, podlage so zelo osnovne, vendar učinkovite, delujejo brez težav in povsem varno. Nisva toliko razmišljala o formi in skulpturi (struktura je med drugim zasnovana v obliki zvezde, op. a.), temveč o orodju za uresničenje ideje o preobrazbi glasov z gibanjem. Gre torej predvsem in zlasti za orodje.

Kakšen je bil časovni okvir, v katerem sta razvila projekt?

Šlo je za dolgotrajen proces, ki je trajal tri leta. Vendar moram poudariti, da se nisva ves čas ukvarjala le s tem projektom. Zelo veliko časa pa sva porabila za iskanje finančnih sredstev.

Kdo je naročnik oz. financer projekta?
Dobila sva veliko podporo švicarske banke

raziskovalci zvoka

Neuchatel Cantonal Bank. Od nje sva namreč prejela nagrado za kulturo 2009 in to je bil prvi večji znesek, ki sva ga dobila za napravo.

André, ali lahko razložite posamezne faze, v katerih ste ustvarili glasbeni del?

Pri komponiranju glasbe ob upoštevanju kompleksnosti naprave se je bilo pomembno nenehno zavedati, da ni zborovodje in da se pevci med samo izvedbo ne bodo dobro videli med seboj, saj imajo zelo različne položaje, poleg tega pa gibanje na platformah tudi posebno učinkuje na njihovo glasovno kapaciteto. Ko sem tako pisal glasbo za projekt, sem imel v mislih omenjene značilnosti tega glasbenega dela. Vendar je šlo kljub vsemu za konvencionalno komponiranje. Napisal sem devet delov. Nekatera besedila posameznih delov morda nimajo nobenega pomena, saj sem izbral sekvence določenih zlogov in fonetskih fragmentov, ki jih odlikujejo posebna barva in druge zvočne lastnosti, upošteval pa sem tudi njihov vpliv na samo ekspresivnost. Za druge dele nekateri parametri, kot na primer melodija, za pevce ostajajo povsem svobodni. Tu gre za drugačno pisanje glasbe. Kasneje pa sem vkomponiral tudi bolj narativni del. Zanj sva pripravila montažo starodavnih besedil v latinščini.

Kako ste izbrali pevce za projekt Pendulum Choir?

K sodelovanju sva povabila slovit švicarski zbor Jeune Opéra Compagnie, ki je specializiran za sodobno glasbo. Nekaj pevcev je opernih solistov, tako da je bilo za naju to izjemno sodelovanje in enkratna izkušnja.

Ali ste zadovoljni s končnim zvočnim rezultatom projekta Pendulum Choir?

Mislim, da je bila prvotna osrednja ideja projekta eksperimentiranje z raziskavami o možnih razmerjih in interakcijah med orkestralno glasbo in fizičnim gibanjem z namenjanjem osrednje pozornosti glasovom a capella. Sedaj se je projekt morda bolj prelevil v spektakel, performans brez kake dodane vrednosti v realnem času. Vse je vnaprej programirano in ni prostora za nikakršna presenečenja ali improvizacijo. V tem se razlikuje od prvotne ideje, ki je bila bolj performativna in eksperimentalna. Projekt je preprosto pridobil večje razsežnosti. Vendar je bila to dobra in pozitivna izkušnja. Omenil bi, da je projekt sedaj že star in že ustvarjava nove refleksije, pri tem pa iz projekta Pendulum Choir aktivno črpa pozitivne prakse.

Mateja Rot

